

quoniam sunt quaedam in hoc genere sermonis difficillimae quaestiones, aliquid amplius quam quod ad te proprie pertinet, dicere volui, propter quosdam qui sibi docti non videntur, nisi alienos labores non iudicando contentur discutere, sed lacerando conscindere: deinde ut etiam tu ipsa non solum serves quod vovisti, et in eo bono proficias; verum etiam diligentius firmiterque noveris, idem bonum tuum non a malo nuptiarum distingui, sed bono nuptiarum anteponi. Nam qui viduarum foeminarum nuptias damnant, etiamsi continentiam suam multarum, quibus tu uteris, rerum abstinentia mirabiliter et ferventer exerceant, non ideo te seducant, ut sentias quod sentiunt, etiamsi facere non possis quod faciunt. Nemo enim vult esse phreneticus, etiamsi videat phrenetici vires viribus sanorum esse fortiores. Praecipue igitur doctrina sana bonitatem propositi et ornet et muniat. Inde est quippe quod catholicae foeminae etiam saepius nuptae, non solum univiris viduis, sed et virginibus haereticorum justo iudicio praefertur. Multi sunt quidem de his tribus rebus, conjugii, viduitatis et virginitatis, quaestionum sinus, multae perplexitates: quibus disputando penetrandis vel dissolvendis, et maiore cura opus est, et copiosiore sermone; ut vel in omnibus eis recte sapiamus, vel si quid aliter sapimus, id quoque nobis Deus revelet. Verumtamen, quod etiam illic consequenter dicit Apostolus: « In quod » pervenimus, in eo ambulemus¹. » Pervenimus autem, quod ad hanc rem de qua loquimur attinet, ut continentiam conjugio praepo-namus, sanctam vero virginitatem etiam continentiae viduali, et ne aliquas nuptias, quae tamen non adulteria, sed nuptiae sunt, cujuslibet nostri nostrorumve propositi laude damnemus. Multa alia de istis rebus dicta sunt a nobis in libro de Bono con-

¹ Philip. III, 15, 16.

jugali, et in alio libro de sancta Virginitate; et in opere quod adversus Faustum Manichaeum quanto potuimus labore conscripsimus: quoniam Patriarcharum et Prophetarum casta conjugia mordacissime reprehendendo scriptis suis, quorundam indoctorum animos a fidei sanitate detorsit.

XX. Proinde quoniam in exordio hujus Opusculi duo quaedam necessaria proposueram, et exequenda pollicitus eram; unum quod ad doctrinam, alterum quod ad exhortationem pertinet; et priori parti, ut potui, pro suscepto negotio non defui: ad exhortationem veniamus, ut quod bonum prudenter scitur, etiam diligatur ardenter. Qua in re prius illud moneo, ut quantamcumque tibi inesse sentis piae continentiae dilectionem, beneficio Dei tribuas, eique gratias agas, qui de Spiritu suo tibi tantum largitus est, ut ejus in corde tuo charitate diffusa, licitae rei licentiam tibi amor melioris boni auferret. Donavit enim ne liberet nubere cum liceret, ut jam non liceret etiamsi liberet; et ex hoc firmiter non liberet, ne fieret quod non liceret, quod factum non est etiam cum liceret: tantumque mereris vidua Christi, ut filiam¹ quoque videres virginem Christi: dum enim tu oras sicut Anna, facta est illa quod Maria. Haec dona Dei esse quanto magis nosti, tanto magis es eisdem donis beata: imo aliter non es, nisi quod habes noris a quo habeas. Attende enim quid de hac re Apostolus dixit: « Nos autem non spiritum » hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est; » ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis². » Multi quippe habent multa Dei dona, et nesciendo a quo habent, impia vanitate jactantur. Nemo est autem donis Dei beatus, qui donanti existit ingratus. Quia et illud quod inter sacra mysteria cor habere sursum jubemur, ipso adjuvante

¹ Demetriadem. — ² 1 Cor. II, 12.

id valemus, quo iubente admonemur : et ideo sequitur, ut de hoc tanto bono sursum levati cordis, non nobis gloriam quasi nostrarum virium tribuamus, sed Domino Deo nostro gratias agamus. Hoc enim continuo commo- nemur, quia hoc dignum est, hoc justum est. Recordaris hæc verba unde sint, intus qua sanctione et quanta sanc- titate commendentur agnoscis. Tene igitur et habe quod accepisti, et datori gratias age. Quamvis enim accipere et habere tuum sit, id tamen habes, quod accepisti : quoniam superbienti, et ex eo quod habebat, quasi a se ipso haberet, impie glorianti Veritas per Apostolum di- cit : « Quid enim habes quod non accepisti? Si autem ac- » cepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis¹? »

XXI. Hæc me admonere compellunt cavendi atque devitandi quorundam sermonculi, qui per aures ad ani- mos multorum serpere coeperunt, quod cum lacrymis dicendum est, inimici gratiæ Christi, per quos suadetur, ut nec oratio nobis ad Dominum necessaria videatur, ne intremus in tentationem. Sic enim conantur defendere ho- minis liberum arbitrium, ut eo solo, etiam Dei gratia non adjuti, valeamus, quod divinitus iubetur, implere. Ac per hoc sequitur ut frustra Dominus dixerit : « Vigi- » late, et orate, ne intretis in tentationem² : » et frustra quotidie in ipsa Dominica Oratione dicamus : « Ne nos in- » feras in tentationem³. » Si enim nostræ tantummodo potestatis est ne tentatione superemur, ut quid oramus ne intremus vel inferamur in eam? Faciamus potius quod nostri est liberi arbitrii atque absolutissimæ potestatis ; et irrideamus Apostolum dicentem : « Fidelis Deus, qui » non vos permittat tentari super id quod potestis⁴ ; » et resistamus ei dicentes : Ut quid peto a Domino, quod in mea posuit potestate? Sed absit ut hoc sapiat, qui sanum

¹ 1 Cor. iv, 7. — ² Matth. xxvi, 41. — ³ Id. vi, 13. — ⁴ 1 Cor. x, 13.

sapit. Proinde petamus ut det, quod ut habeamus jubet. Ad hoc enim quod nondum habemus jubet ut habeamus, ut admoneat quid petamus ; et cum nos quod jusserit, posse invenerimus, etiam hoc unde acceperimus intelli- gamus ; ne inflati et elati hujus mundi spiritu, nesciamus quæ a Deo donata sunt nobis. Proinde arbitrium volun- tati humanæ nequaquam destruimus, quando Dei gra- tiam qua ipsum adjuvatur arbitrium, non superbia ne- gamus ingrata, sed grata potius pietate prædicamus. Nostrum enim est velle : sed voluntas ipsa et admonetur ut surgat, et sanatur ut valeat, et dilatatur ut capiat, et impletur ut habeat. Nam si nos non vellemus, nec nos utique acciperemus ea quæ dantur, nec nos haberemus. Quis enim haberet continentiam, ut inter cætera Dei dona ipsam potius loquar, de qua ad te loquor : quis, inquam, haberet continentiam nisi volens? quia et nemo acciperet nisi volens. Sed a quo detur, ut nostra voluntate accipi et haberi possit, si quæris, attende Scripturam : imo quia nosti, recole quod legisti : « Cum scirem, inquit, » quia nemo esse potest continens nisi Deus det, et hoc » ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum¹. » Magna ista sunt duo munera, sapientia et continentia ; sapientia scilicet qua in Dei cognitione formamur, con- tinentia vero qua huic sæculo non conformamur. Jubet autem nobis Deus, ut et sapientes et continentes simus, sine quibus bonis justique esse non possumus. Sed oremus ut det quod jubet adjuvando et inspirando, qui commonuit quid velle debeamus præcipiendo et vocando. Quidquid hinc dedit, ut conservet oremus ; quod autem nondum dedit, ut suppleat oremus : tamen oremus et gratias agamus de acceptis ; et quod nondum accepimus, eo ipso quod de acceptis ingrati non sumus, nos accep-

¹ Sap. viii, 21.

turos esse fidamus. Qui enim dedit conjugatis fidelibus ut contineant ab adulteriis et fornicationibus, ipse dedit sanctis virginibus et viduis ut contineant ab omni concubitu, in qua virtute jam proprie vel integritas vel continentia nominatur. An forte ab illo quidem accepimus continentiam, sed a nobis habemus sapientiam? Quid est ergo quod Jacobus apostolus dicit: «Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluentem, et non improperat, et dabitur illi¹.» Sed de hac quaestione, et in aliis jam Opusculis nostris, quantum adjuvit Dominus, multa diximus, et alias quantum per ipsum potuerimus, data opportunitate dicemus.

XXII. Nunc inde aliquid ideo dicere volui, propter quosdam fratres nostros amicissimos et dilectissimos nobis, nec malitiose quidem errori huic implicatos, sed implicatos tamen; qui putant cum aliquos ad justitiam pietatemque exhortantur, vires non habituram exhortationem suam, nisi totum illud, quod ut agat homo, agunt cum homine, in hominis constituant potestate, non adjuta Dei munere, sed solo arbitrio liberæ voluntatis exerta: quasi possit esse ad perficiendum opus bonum voluntas libera, nisi Dei munere liberata. Nec attendunt id ipsum etiam se ipsos Dei dono habere, quod ea facultate exhortantur, ut ad capessendam vitam bonam hominum voluntates pigras excitent, accendant frigidas, corrigant pravas, aversas convertant, repugnantes pacificent. Sic enim possunt persuadere quod suadent. Aut si hæc in voluntatibus hominum non agunt, quid agunt? ut quid loquuntur? Dimittant eas potius arbitrio suo. Si autem in eis hæc agunt, ita ne tandem homo in hominis voluntate tanta agit loquendo, et Deus illic non agit aliquid adjuvando? Imo vero, quantalibet homo sermonis facultate præpollat,

¹ Jacob. 1, 5.

ut solertia disputandi et suavitate dicendi in hominis voluntate inserat veritatem, nutriat charitatem, docendo tollat errorem, exhortando torporem: «Neque qui plantat, » est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat » Deus¹. » Frustra quippe operarius omnia moliretur extrinsecus, nisi Creator intrinsecus latenter operaretur. Spero ergo has litteras meas merito excellentiæ vestræ cito in manus etiam talium esse venturas: ideo nonnulla hinc dicenda arbitratus sum. Deinde ut tu ipsa et quæcumque aliæ viduæ ista legerint, vel cum leguntur audierint, noveritis vos ad diligendum et habendum continentiae bonum plus proficere orationibus vestris, quam exhortationibus nostris: quoniam si quid vos adjuvat, quod vobis etiam nostra ministrantur alloquia, totum illius gratiæ tribuendum est, «In cujus manu sunt, sicut scriptum est, et nos, et sermones nostri².»

XXIII. Si ergo nondum Deo novisses continentiam vidualem, exhortaremur profecto ut voveres: quia vero jam vovisti, exhortamur ut perseveres. Talia mihi tamen video esse dicenda, quibus eam diligant et arripiant et quæ adhuc nubere cogitabant. Aurem igitur inclinemus Apostolo: «Quæ » innupta est, inquit, sollicita est ea quæ sunt Domini, ut sit » sancta et corpore et spiritu: quæ autem nupta est, sollicita est quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.» Non ait: Sollicita est ea quæ sunt mundi, ut sancta non sit: sed certe minor est ea conjugalis sanctitas ex ea parte curarum qua mundana cogitatur voluptas. Quidquid itaque intentionis animi etiam his rebus impenderetur quibus placendum esset viro, colligere quodam modo et redigere debet innupta Christiana in eam intentionem qua placendum est Domino. Et vide cui placeat, quæ Domino placet: et utique tanto est beatior, quanto plus placet ei:

¹ 1 Cor. III, 7. — ² Sap. VII, 16. — ³ 1 Cor. VII, 34.

quanto autem magis cogitat ea quæ sunt mundi, tanto minus placet. Placete itaque tota intentione specioso forma præ filiis hominum¹. Ejus enim gratia illi placetis, quæ diffusa est in labiis ejus. Placete illi ea quoque parte cogitationis, quæ occuparetur mundo, ut placeretur viro. Placete illi qui displicuit mundo, ut placentes ei liberarentur ex mundo. Hunc enim speciosum forma præ filiis hominum viderunt homines in cruce passionis, et « Non » habuit speciem neque decorem, sed facies ejus abjecta » et deformis positio ejus². » Ex hac tamen deformitate Redemptoris vestri, manavit pretium decoris vestri, sed decoris interioris. « Omnis enim pulchritudo filiæ regis » intrinsecus³. » Hac pulchritudine illi placete: hanc pulchritudinem studiosa cura et sollicita cogitatione componite. Non amat ille fallaciarum fucos: veris veritas delectatur: et ille, si quod legisti agnoscis, Veritas vocatur: « Ego sum, inquit, via, et veritas, et vita⁴. » Currite ad illum per illum; placete illi ex illo, vivite cum illo, in illo, de illo. Affectibus veris et sanctissima castitate a viro tali amate amari.

XXIV. Audiat hæc virginis etiam sanctæ prolis tuæ auris interior. Videro quantum te præcedat in regno Regis illius: alia quæstio est. Invenistis tamen mater et filia, cui contemptis nuptiis, illa omnibus, tu secundis, pulchritudine castitatis simul placere debeatis. Certe si mariti essent quibus placendum esset, jam te fortasse cum filia puderet ornari: nunc non pudeat agere quibus simul ornemini; quia non est criminisum, sed potius gloriosum, ut ab illo uno simul amemini. Simulatum autem candorem ac ruborem et pigmentis illitum non adhiberetis, etiamsi viros haberetis; non putantes dignos quos falleretis, nec vos quæ fallere deberetis: nunc ergo illi Regi,

¹ Psal. XLIV, 3. — ² Isai. LIII, 3. — ³ Psal. XLIV, 14. — ⁴ Joan. XIV, 6.

qui unicæ sponsæ, cujus membra estis, speciem concupivit, veraciter simul placete, simul inhærete; illa integritate virginali, tu continentia viduali, ambæ pulchritudine spiritali. In qua pulchritudine etiam illius avia, socrus¹ tua, quæ jam certe senuit, est pulchra vobiscum. Vigorem quippe hujus pulchritudinis dum extendit in anteriora charitas, rugam in ea non facit annositas. Habetis vobiscum anum sanctam et in domo et in Christo, quam de perseverantia consulatis: quomodo cum illa vel illa tentatione pugnandum sit, quid agendum ut facile superetur, quod munimentum sumendum, ne facile rursus insidietur: et si quid hujusmodi est, docet vos diuturnitate jam certa, amore benevola, pietate sollicita, ætate segura. Tu præcipue, tu consule in talibus eam, quæ experta est quod experta es. Nam proles vestra illud canticum cantat, quod in Apocalypsi nisi virgines cantare non possunt². Pro ambabus tamen vobis sollicitius orat quam pro se ipsa: sed magis pro nepte sollicita est, cui vincendarum tentationum spatium plus restat annorum: te autem videt ævo suo viciniorem, et ejus filiæ matrem, quam si nuptam, quod jam non licet, atque absit, vidisses, puto quod parere cum illa erubuiesses. Quantum est ergo quod jam tibi periculosæ restat ætatis, quæ ideo non diceris avia, ut sanctarum cogitationum et operum foetibus cum filia possis esse foecunda? Non itaque immerito magis pro illa sollicita est avia, pro qua et tu mater: quia et majus est quod vovit, et totum ei restat quod modo coepit. Exaudiat Dominus preces ejus, ut sancte obsequamini meritis ejus, quæ carnem viri³ tui in juvena peperit, cor filiæ tuæ in senecta parturit. Omnes itaque pariter atque con-

¹ Proba Demetriadis avia, socrus Julianæ. — ² Apoc. XIV, 4. — ³ Olibrii, ex Hieron. epist. 8. ad Demetr.

corditer univiro unius conjugis, in cuius corpore uno spiritu vivitis, placete moribus, instate orationibus.

XXV. Præteritus dies non revertitur in futurum, et post hesternum pergit hodiernus, et post hodiernum perrecturus est crastinus: et ecce omnia tempora et temporalia transeunt, ut veniat mansura promissio: «Et qui» perseveraverit usque in finem, hic salvus erit¹.» Si mundus jam perit, nupta cui parit? Aut corde paritura, et carne non paritura, cur nubit? Si autem adhuc duraturus est mundus, cur non magis amatur per quem factus est mundus? Si jam deficiunt illecebræ sæculares, non est quod christianus animus cupiditate conquirit: si autem adhuc manebunt, est quod sanctitate contemnat. Horum duorum in altero spes nulla libidinis, in altero major est gloria charitatis. Quot aut quanti sunt ipsi anni, quibus videtur vigere flos carnalis ætatis? Nonnullæ sceminae nuptias cogitantes et ardentè optantes, dum spernuntur aut differuntur, repente senuerunt, ut eas nubere jam puderet amplius quam liberet. Multæ autem nuptæ recentissima sua conjunctione in longinqua profectis viris suis, reditum eorum expectando grandævæ factæ sunt, et tanquam cito viduatæ aliquando nec remeantes saltem senes suos anus suscipere meruerunt. Si ergo vel spernentibus vel tardantibus sponsis, vel peregrinantibus maritis, carnalis concupiscentia potuit contineri ne stuprum aut adulterium committeretur, cur contineri non potest ne sacrilegium committatur? Si repressa est cum ferveret dilata, cur non opprimitur cum frigerit amputata? Plus enim ardentem ferunt libidinem, quæ non desperant ejusdem libidinis voluptatem. Quæ autem innuptarum castitatem Deo vovent, ipsam spem subtrahunt, quæ fomes amoris est. Unde facilius concupis-

¹ Matth. x, 22.

centia refrenatur, quæ nulla expectatione succenditur: contra quam tamen nisi oretur, ut superetur, ipsa illicita exoptatur ardentius.

XXVI. Deliciæ igitur spirituales deliciis carnalibus in sancta castitate succedant, lectio, oratio, psalmus, bona cogitatio, bonorum operum frequentatio, spes futuri sæculi, et cor sursum: atque de his omnibus gratiarum actio Patri luminum, a quo sine ulla dubitatione omne datum optimum et omne donum perfectum, Scriptura teste, descendit¹. Nam quando pro deliciis nuptarum quas in carne virorum habent, aliarum carnalium deliciarum tanquam in solatium usus assumitur, quid ego dicam quæ sequantur mala, cum breviter Apostolus dixerit, viventem mortuam esse viduam, quæ in deliciis vivit²? Absit autem a vobis ut divitiarum cupiditate capiamini pro cupiditate nuptiarum, et in cordibus vestris nummus viri amori succedat. Intuentes enim hominum conversationem, sæpe experti sumus, in quibusdam lascivia compressa crevisse avaritiam. Nam sicut in ipsis sensibus corporis acutius audiunt qui non vident, et tangendo multa discernunt, nec tanta vivacitate tangunt qui oculis utuntur; ubi intelligitur ex uno aditu, id est, luminum, repressa intentione sentiendi, eam se in alios sensus promptiorem dignoscendi acumine exerere, tanquam ex altero conetur implere quod negatur in altero: ita etiam sæpe carnalis cupiditas a concumbendi voluptate cohibita majoribus viribus in pecuniæ se porrigit appetitum, et illinc aversa, huc se impetu ardentiore convertit. In vobis autem amor divitiarum simul frigescat cum amore nuptiarum; et pius usus rerum quas possidetis, ad spirituales delicias conferatur, ut liberalitas vestra magis ferveat adjuvandis egenis quam ditandis avaris.

¹ Jacob. 1, 17. — ² 1 Tim. v, 6.

In thesaurum quippe cœlestem non mittuntur dona cupidorum, sed eleemosynæ pauperum, quæ in immensum modum orationes adjuvant viduarum. Jejunia quoque ac vigiliæ in quantum valetudinem non perturbant si orando, psallendo, legendo, et in lege Dei meditando insumantur, in delicias spirituales etiam ipsa quæ videntur laboriosa vertuntur. Nullo modo enim sunt onerosi labores amantium, sed etiam ipsi delectant, sicut venantium, aucupantium, piscantium, vindemiantium, negotiantium, ludo aliquo sese oblectantium. Interest ergo quid ametur. Nam in eo quod amatur, aut non laboratur, aut et labor amatur. Et vide quam pudendum et dolendum sit, si delectat labor ut fera capiatur, ut cupa et sacculus impleatur, ut pila jaciatur, et non delectat ut Deus acquiratur.

XXVII. In omnibus sane spiritualibus deliciis, quibus fruuntur innuptæ, sancta earum conversatio cauta etiam debet esse, ne forte cum mala vita non sit per lasciviam, mala sit fama per negligentiam. Nec audiendi sunt, sive viri sancti, sive fœminæ, quando reprehensa in aliquo negligentia sua, per quam fit ut in malam veniant suspicionem, unde suam vitam longe abesse sciunt, dicunt sibi coram Deo sufficere conscientiam, existimationem hominum non imprudenter solum, verumetiam crudeliter contemnent; cum occidunt animas aliorum, sive blasphemantium viam Dei, quibus secundum suam suspicionem quasi turpis quæ casta est displicet vita sanctorum, sive etiam cum excusatione imitantium, non quod vident, sed quod putant. Proinde quisquis a criminibus flagitiorum atque facinorum vitam suam custodit, sibi bene facit: quisquis autem etiam famam, et in alios misericors est. Nobis enim necessaria est vita nostra, aliis fama nostra: et utique etiam quod aliis ministramus

miseriçorditer ad salutem, ad nostram quoque redundat utilitatem. Unde non frustra Apostolus: « Providemus, inquit, bona, non solum coram Deo, verumetiam coram hominibus¹. » Item dicit: « Placete omnibus per omnia, » sicut et ego omnibus per omnia placeo, non quærens » quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant². » In quadam etiam exhortatione dicit: « De cætero, fratres, » quæcumque sunt vera, quæcumque sancta, quæcumque justa, quæcumque casta, quæcumque charissima, » quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus, » hæc cogitate, quæ et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me³. » Cernis quemadmodum inter multa quæ exhortando commonuit, non neglexerit ponere: « Quæcumque bonæ famæ, » duobusque verbis cuncta concluderit, ubi ait: « Si qua virtus, si qua laus. » Ad virtutem namque pertinent quæ antea memoravit bona: fama vero ad laudem. Puto quod non laudem hominum pro magno sumebat Apostolus, alio loco dicens: « Mihi autem minimum est, ut a vobis dijudicer, » aut ab humano die⁴. » Et alibi: « Si hominibus placeam, Christi servus non essem⁵. » Et iterum: « Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ⁶. » Sed illorum duorum, id est, bonæ vitæ, et bonæ famæ, vel quod brevius dicitur, virtutis et laudis, unum propter se ipsum sapientissime retinebat, alterum propter alios misericordissime providebat. Sed quoniam quantalibet humana cautela suspensiones malevolentissimas non potest omni ex parte vitare, ubi pro existimatione nostra quidquid recte possumus fecerimus, si aliqui de nobis vel mala fingendo, vel male credendo, famam nostram de-colorare conantur, adsit conscientiæ solatium, planeque

¹ 2 Cor. viii, 21. — ² 1 Cor. x, 33. — ³ Philip. iv, 8, 9. — ⁴ 1 Cor. iv, 3. — ⁵ Galat. i, 10. — ⁶ 2 Cor. xi.

etiam gaudium, quod merces nostra magna est in coelis, etiam cum dicunt homines mala multa de nobis, pie tamen justeque viventibus. Illa enim merces tanquam stipendium est militantium, per arma justitiæ, non solum dextera, verum et sinistra, per gloriam scilicet et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam.

XXVIII. Agite itaque cursum vestrum, et perseveranter currite, ut comprehendatis, et exemplo vitæ exhortationisque sermone rapite in eundem cursum vestrum quascumque potueritis. Non vos ab hoc studio, quo multas ad imitandum excitatis, frangat querela vanorum, qui dicunt: Quomodo subsistet genus humanum, si omnes fuerint continentes? Quasi propter aliud retardetur hoc sæculum, nisi ut impleatur prædestinatus numerus ille sanctorum, quo citius impleto, profecto nec terminus sæculi differetur. Nec illud vos retardet ab studio persuadendi aliis bonum vestrum, si dicatur vobis, cum et nuptiæ bonæ sint, quomodo erunt omnia bona in Christi corpore, et majora scilicet et minora, si omnes continentiae laude atque amore imitentur? Primo quia conando ut omnes sint continentes, tunc erunt vel paucae. « Neque enim omnes capiunt verbum hoc. » Sed quoniam scriptum est: « Qui potest capere, capiat¹: » tunc capiunt quæ possunt, si nec illis quæ non capiunt taceatur. Deinde nec timere debemus, ne forte omnes capiant, et aliquid de minoribus bonis, id est, conjugalis vita, Christi desit in corpore. Si enim omnes audierint, et omnes cœperint, intelligere debemus hoc ipsum fuisse prædestinatum, ut conjugalia bona in illorum numero membrorum jam sufficiant, quæ tam multa ex hac vita transierunt. Neque enim nunc, si omnes fuerint continentes, honorem continentium daturi sunt eis qui trice-

¹ Matth. v, 12. et xix, 11.

narium fructum, si in conjugali bono ipse intelligitur, jam dominicis horreis intulerunt¹. Habebunt ergo illic omnia ista bona suum locum, etiamsi deinceps nulla velit nubere, vel nemo ducere uxorem. Secure itaque instate quibus potestis, ut fiant quod vos estis: et orate vigilanter atque ferventer, ut adjutorio dexteræ Excelsi et abundantia misericordissimæ gratiæ Domini, et perseveretis in eo quod estis, et proficiatis ad id quod eritis.

XXIX. Deinde obsecro vos per illum a quo et hoc donum accepistis, et hujus doni præmia speratis, ut me quoque orationibus vestris memineritis inserere cum tota domestica vestra Ecclesia. Ordinatissime quippe provenit, ut matri vestræ jam grandævæ de oratione epistolam scriberem²; ad ipsam quippe maxime pertinet orando concertare pro vobis, quæ de se minus sollicita est quam de vobis: et ut ad te potius quam ad illam hoc de continentia viduali Opusculum facerem; quia tibi superare adhuc restat, quod jam ætas illius superavit. Virgo autem sancta proles vestra, si aliquid de sua professione desiderat ex laboribus nostris, habet grandem librum de sancta virginitate, quem legat. De quo legendo etiam te commonueram, quoniam multa continet utrique necessaria castitati, hoc est, virginali atque viduali, quæ hic propterea partim tenuiter attigi, partim omnino prætermisi, quia ibi copiosius disputavi. Perseveres in gratia Christi.

¹ Matth. xiii, 8. — ² Vide Epistolam 130. ad Probam.